

Dnr 2025-9

Budgetunderlag 2026-2028

I enlighet med förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag lämnar Nämnden för hemslöjdsfrågor budgetunderlag för räkenskapsåren 2026–2028.

Budgetunderlaget omfattar anslaget 4:3, ap.1 *Nämnden för hemslöjdsfrågors förvaltningskostnader* och ap.2 *Främjande av hemslöjd*.

Underlaget omfattar även skrivning angående Tillväxtverkets anslag 1:4 ap.1 vilken anvisar medel för att täcka Tillväxtverkets ansvar att tillhandahålla lokaler, ekonomi- och personaladministration, utrustning och inventarier samt övrig administrativ service åt Nämnden för hemslöjdsfrågor.

Utgångspunkt för äskandet

Nämnden för hemslöjdsfrågor skriver budgetunderlaget delvis utifrån två perspektiv, utifrån dagsläget som en myndighet med Tillväxtverket som värdmyndighet men också utifrån en förmodad flytt av verksamheten till Statens kulturråd och nedläggning av Nämnden för hemslöjdsfrågor. I dagsläget är alternativet flytt av verksamheten inte utrett i detalj och underlag för beräkning av kostnader för nedläggning och flytt saknas. Nämnden för hemslöjdsfrågor förutsätter detta till trots, att ordinarie verksamheten i hög utsträckning fortgår enligt plan.

Nedläggning av myndigheten och flytt av verksamheten

Statskontoret har i *En form för kollektivt beslutsfattande – En kartläggning och prövning av nämndmyndigheter* föreslagit nedläggning av Nämnden för hemslöjdsfrågor och flytt av verksamheten till Statens kulturråd.

”Statskontoret föreslår att regeringen överväger att organisera verksamheten vid Nämnden för hemslöjdsfrågor som en ordinarie uppgift vid en annan myndighet. Statskontoret bedömer att en möjlig myndighet för hemslöjdsfrågorna är Statens kulturråd, som har verksamhetsmässiga samband med nämndmyndigheten och som har i uppgift att fördela bidrag till kulturens utveckling och tillgänglighet.”

Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH) och Statens kulturråd (KUR) har båda ställt sig positiva till den föreslagna flytten av NFHs verksamhet till KUR. Båda myndigheterna inväntar regeringens uppdrag att gemensamt skriva fram ett förslag till inkorporeringen av NFH i KUR.

”Statens kulturråd bedömer att myndigheten i samverkan med Nämnden för hemslöjdsfrågor kan förbereda överförande av uppgifterna på ett sätt som minimerar risken för tillfälliga avbrott. Myndigheterna kan i samverkan planera kommunikation gentemot relevanta målgrupper på ett sätt som främjar en smidig övergång. En förutsättning är att regeringen i så god tid som möjligt ger besked om tidplanen för förändringen.” ur Statens Kulturråds remissvar på *En form för kollektivt beslutsfattande*.

NFH kan i dagsläget inte uppskatta storleken på kostnader för avveckling av myndigheten och är heller inte klara över i vilken omfattning Tillväxtverket (NFHs värdmyndighet) bestrider kostnader kopplade till nedläggning, respektive flytt av till exempel arkiv.

Myndigheten förutsätter att medel i tillräcklig omfattning ställs till NFHs förfogande för genomförande av förändringen.

Nämnden för hemslöjdsfrågor förutsätter även att myndighetens administrativa kostnader, vilka i dagsläget finansieras via skrivning i Tillväxtverkets regleringsbrev, anslag 1:4 ap.1 förs över till Statens kulturråd vid flytt av verksamheten dit.

Tillväxtverkets anslag 1:4 ap.1

Vid flytt av Nämnden för hemslöjdsfrågors verksamhet till Statens kulturråd skall de medel som idag anvisas för att täcka Tillväxtverkets ansvar att tillhandahålla lokaler, ekonomi- och personaladministration, utrustning och inventarier samt övrig administrativ service åt Nämnden för hemslöjdsfrågor flyttas till Statens kulturråd.

Nämnd och kansli

Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH) fungerar som expertmyndighet med nationell överblick gentemot i första hand regioner, huvudmän för löjdkonsulenter och utvecklare men även kulturmyndigheter och yrkesverksamma. Kansliet och nämndledamöterna har tillsammans hög kompetens inom slöjd och kulturhantverk vilket är av stor vikt för områdets utveckling.

Samtliga ledamöter i NFHs nämnd har förordnanden som löper ut 25 06 30, både de som suttit i 6 år och 3 år. Med anledning av förslaget om nedläggning av NFH och överförande av verksamheten till Kulturrådet vore det högst önskvärt att samtliga förordnanden förlängs i första hand till 25 12 31 eller tills beslut om form för inkorporeing i Kulturrådet och nedläggning av myndigheten verkställts.

Kanslipersonal

Mot bakgrund av ett förväntat hastigt förlopp avseende nedläggning av NFH och likaledes snabb inkorporering av NFHs verksamhet i KUR ser NFH behov av en utökning av kansliet med 0,5 tjänst vilket totalt skulle innebära 3,3 tjänster (två tjänster 100%, en tjänst 80% och en tjänst 50%). En förhoppning kring flytt av NFHs verksamhet till Kulturrådet är utöver inkorporering av befintlig verksamhet, utveckling och samverkan med näraliggande områden inom KUR och Konstnärsnämnden vilket kräver personella resurser.

Inför den förmodade nedläggningen av myndigheten och flytten av verksamheten sker en pensionsavgång i två steg, vilket innebär att NFH kommer nyrekrytera under våren 2025.

Ett ökat tryck på NFHs projektbidragsutlysningar samt ett förmodat ökat behov av samverkan mellan myndigheten, regioner och slöjdkonsulenter/ utvecklare då regeringen aviserat neddragningar inom Kultursamverkansmodellen ställer krav på kansliet som i regleringsbrev har ett samordnande uppdrag för området.

Kultursamverkansmodellen

Slöjd i Kultursamverkansmodellen

Merparten av de medel som går till främjande av hemslöjd inom samverkansmodellen är löner till konsulenter och utvecklare. Totalt finns det drygt ca 55 tjänster som hemslöjdskonsulenter och utvecklare fördelade på 21 regioner vilka utgör det viktigaste nätverket inom offentligt slöjdfremjande. Antalet konsulenter per region varierar mellan 8 och 1, vilket innebär att även små neddragningar eller en avsaknaden av uppräkningsmedel riskerar att ha negativ effekt på konsulent- och utvecklartjänster. Tre typer av huvudmän till konsulenter och utvecklare förekommer inom samverkansmodellen; region, länsmuseum och ideell hemslöjdsförening.

Området främjande av hemslöjd fyller en viktig funktion i modellen genom de låga trösklarna och närvaron i hela landet.

Finansiering av Kultursamverkansmodellen

Samverkansmodellen är av oerhört stor vikt för slöjd- och kulturhantverksområdet i hela landet genom finansieringen av cirka 55 regionala hemslöjdskonsulenter och utvecklare vilka tillsammans i avsaknad av dedikerade institutioner utgör den starkaste nationella strukturen inom området. Det finns inte utrymme för neddragningar av tjänster inom detta område som aktivt utövas av hälften av alla vuxna i landet. Nämnden för hemslöjdsfrågor ser med stort allvar på vilka konsekvenser regeringens aviserade årliga neddragningar i kombination med Kultursamhällsutredningens förslag till utvidgning av modellen kan komma att negativt påverka befintlig verksamhet. Då merparten av pengarna går till löner är det av stor vikt att årlig uppräknings sker.

Nämnden för hemslöjdsfrågors verksamhet och medel

Utveckla förutsättningarna för det fria kulturlivet inom slöjd- och kulturhantverkssektorn

Nämnden för hemslöjdsfrågors (NFH) bidragsgivning är inte i paritet med efterfrågan. Beviljandegraden avseende projektbidrag är 14% i myndighetens båda utlysningar, det är betydligt lägre än för några år sedan. Bidragsgivningen är av stor betydelse för såväl utveckling av professionellas verksamhet, föreningsliv och utveckling av slöjdområdet i stort. Myndigheten skulle med en utökning av främjandeanslaget med ca 3 mkr kunna nå en beviljandegrad på ca 20% vilket skulle ses som rimligt.

Öka barn och ungas tillgång till slöjd

I NFHs regleringsbrev står som ett grunduppdrag att myndigheten skall "öka barns och ungdomars intresse för utövande av olika slöjdtekniker". Ett uppdrag som NFH i många år i motvind slitit med. Nationella utvecklare har varit anställda av NFH genom åren för att öppna upp vägar till Kulturskolan för slöjd utan större resultat.

I *Myndigheten för kulturanalys "Fördjupande rapport om kulturvanor inom slöjd och hantverk"* visas att i gruppen 16-29 år har 48% slöjdat/utövat hantverk minst någon gång de senaste 12

månaderna, 30% har slöjdat/utövat hantverk i spannet någon gång i kvartalet till flera gånger i veckan. Detta visar på att unga vuxna har ett stort intresse för slöjd och hantverk.

Kulturskolan är den största kulturverksamheten för barn och unga. I Kulturskolans statistik för 2023 redovisas att 46 kommuner (16%) erbjuder långa eller korta ämneskurser i Slöjd/hantverk (10% avser långa kurser). Området slöjd/hantverk utgör 0,2% av deltagartillfällena (korta och långa ämneskurser) inom Kulturskolan.

Kulturskolan anses som en mycket viktig förutsättning för yrkesverksamhet i vuxen ålder, "utan kulturskolan inga orkestrar". Samma argument borde gälla slöjdare och hantverkare.

Ideellt föreningsliv och krisberedskap

Inom slöjd och kulturhantverk finns ett rikt och omfattande föreningsliv i många olika former vilket till del fångas upp av NFHs främjarverksamhet. Slöjdområdet har en viktig roll att spela inom samhällets ökade krisberedskap genom sättet att organisera sig och föra relevanta praktiska kunskaper vidare för ett mer robust samhälle och mer kapabla medborgare. Slöjd innebär ofta lärande mellan generationer och har en vetenskapligt belagd god inverkan på människors välbefinnande.

46% av Nämnden för hemslöjdsfrågors främjandemedel gick 2024 till ideellt föreningsliv i form av organisations-, verksamhets- och projektbidrag, 29% fördelas till museer och institutioner, 1% till region/stat/landsting och knappt 24% till yrkesverksamma inom sektorn.

Minoriteters och urfolkets samernas föreningar omfattas av Nämnden för hemslöjdsfrågors olika bidragsformer så som verksamhets- och projektbidrag.

Tillgängliggörande av samtida slöjd

NFH ser behov av samverkan med regioner samt näraliggande kulturområden för utveckling av nya format och metoder för att tillgängliggöra samtida slöjd och hantverk. Myndighetens projektutlysningar är viktiga verktyg i sammanhanget.

Den samtida slöjden har behov av resurser, kunskap och metoder för att utvecklas inom områden som residensverksamhet, arrangörskap, curating och kritik. Slöjdområdet förväntas ofta inte ha behov inom dessa områden utan endast verka traditionellt. Det är av stor vikt att nya arbetssätt implementeras i området, av området vilket ställer krav på sökbara resurser för utveckling. Ibland kan samverkan med näraliggande områden bidra till utforskande av dessa kunskapsfält.

Platser för slöjd

Liksom andra kulturområden har slöjd och kulturhantverk behov av visningsplatser, verkstäder men också scener för samtal och föreställningar. Området behöver även plats i form av kritik och recensioner och curatorer. Ett gott exempel är Nordiska museet som använder sin stora entréhall för hantverksträffar och evenemang. När staten utreder tillgång till offentliga lokaler, bidrag till lokalhyra och liknande är det viktigt att även slöjdområdet beaktas.

Nämnden för hemslöjdsfrågors förslag utan inbördes prioritering

- Förstärkning med 0,5 mkr till anslag 4:3 ap.1

Förstärkning av ramanslag 0,5 mkr avseende en förstärkning till Nämnden för hemslöjdsfrågors (NFHs)kansli som består av 2,8 tjänster. NFH arrangerar konferenser, och seminarier för kunskapsutbyte och kunskapsspridning.

NFHs kansli belastas med kostnaden för 2,8 tjänster, nämndens möten och administrativa kostnader inklusive resor. För bibehållen bemanning behöver anslaget utökas under perioden.

- Förstärkning med 3 mkr till anslag 4:3 ap.2

Förstärkning av ramanslag med 2 mkr till fördelning av projektbidrag. Förstärkning av ramanslag med 1 mkr till fördelning av bidrag till ideellt föreningsliv/civilsamhälle för insatser riktade mot barn och unga samt insatser för ett resiliellt samhälle

Anslag	Utfall år -1 2024	Prognos år 0 2025	Beräknat år 1 2026	Beräknat år 2 2027	Beräknat år 3 2028
4:3 ap 1 Nämnden för hemslöjdsfrågor	2 844 tkr	2 940 tkr	3 440 tkr	3 543 tkr	3 649 tkr
4:3 ap 2 Främjande av hemslöjd	9 007 tkr	9 007 tkr	12 000 tkr	12 000 tkr	12 000 tkr
Summa totalt	11 851 tkr	11 947 tkr	15 440 tkr	15 543 tkr	15 649 tkr